

ژوئرشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

بنیاد های نخبه پرور

ایران و جهان

انجمن پیشبرد علم ژاپن

حسن ساری خانی*

سعید عزیزیان**

چکیده

انجمن پیشبرد علم ژاپن یکی از مهمترین سازمان های علمی-پژوهشی کشور ژاپن است که در سال ۱۹۳۲ میلادی تاسیس شده است. از اهداف اصلی این انجمن تبادل بین المللی علم در جهت گسترش و تقویت پژوهش های علمی در همه زمینه های علوم طبیعی، علوم اجتماعی و علوم انسانی است. بنابراین با برنامه های مختلف که در مقاله حاضر در ۳ بخش در نظر گرفته شده به حمایت و تشویق گروه های مختلفی از پژوهشگران می پردازد. این بخش ها عبارتند از اعطای کمک هزینه های تحصیلی، همکاری و تبادل علمی انجمن با کشورهای مختلف و تشویق و حمایت از پژوهشگران از طریق اعطای جوایز. کمک هزینه های تحصیلی شامل کمک هزینه دوره پسادکتری بلند مدت و کوتاه مدت و کمک هزینه برنامه پژوهشی تابستانه برای پژوهشگران خارجی و انواع بورسیه های تحصیلی برای پژوهشگران جوان ژاپنی است. تلاشی انجمن بر این بوده که طی دوره فعالیت خود همکاری های خود را با مراکز پژوهشی و دانشگاهی در کشورهای مختلف را از طریق برنامه های گوناگون و همایش های یافته های علمی گسترش دهد. همچنین از طریق اعطای جوایز گوناگون مانند جایزه بین المللی بیولوژی سعی در تشویق پژوهشگران برجسته در سطح بین المللی دارد. این انجمن دارای فعالیت های پژوهشی بسیار گسترده ای بوده و سالانه بودجه کلاتی برای فعالیت های آن در نظر گرفته شده است. در مجموع هدایت پژوهشگران خارجی در راستای اهداف علمی پژوهشگران ژاپنی، حمایت از پژوهش های اثر بخش و آینده ساز و معرفی فرهنگ ژاپنی از نتایج به دست آمده از فعالیت های این انجمن است.

واژه های کلیدی: انجمن پیشبرد علم ژاپن، کمک هزینه های پژوهشی، حمایت از پژوهشگران جوان

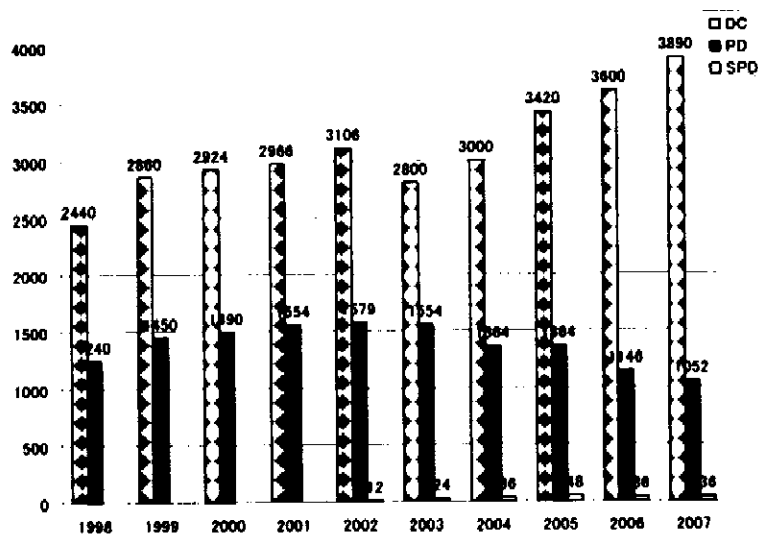
مقدمه

در چند قرن اخیر با گسترش و اهمیت علم در جهان، موسسات علمی زیادی در کشورهای مختلف جهان برای حمایت از پژوهش های علمی و جهت دهی به آنها شکل گرفتند که به شیوه های مختلف مانند اعطای

بورس های تحصیلی، تشویق پیشرفت های علمی و به ویژه با اعطای کمک مالی برای پشتیبانی طرح های پژوهشی به پیشرفت مرزهای علمی و در نتیجه استفاده اقتصادی از آن کمک می کنند [۱، ۲، ۳]. اگرچه سیاست های علم و فناوری در کشورهای پیشرفته توسط بخش های دولتی تدوین می شود ولی این سیاست ها توسط بخش ها و سازمان های مربوطه دولتی و غیر دولتی وابسته اجرا می شود. پیشرفت چشمگیر در صنایع ژاپن در دوره میجی^۱ (۱۸۶۸) شروع شد و با سیاست دولت ژاپن مورد حمایت قرار گرفت. با توجه به افزایش تولیدات و گسترش صنعت در این زمان، دولت طبیعتاً به طور ویژه ای درگیر آموزش صنعتی بود. پس از پایان جنگ جهانی دوم، دولت ژاپن تلاش های زیادی برای ترمیم خسارات ناشی از جنگ انجام داد و نظام آموزش و پرورش را به منظور افزایش سطح آموزشی به طور کامل اصلاح کرد [۵]. انجمن پیشبرد علم ژاپن^۲ یا به اختصار SJSJ، یکی از مهمترین موسسات علمی-پژوهشی کشور ژاپن است که با برنامه های گسترده اهداف بزرگی را در پیشبرد علم در کشور ژاپن و همچنین در سطح بین المللی بر عهده دارد. این انجمن، موسسه اجرایی مستقلی است که برای هدف گسترش و توسعه علم در همه زمینه های علوم طبیعی، علوم اجتماعی و علوم انسانی بنا شده است و سالانه تعداد زیادی پژوهشگر را تحت عناوین مختلف زیر پوشش برنامه های خود قرار می دهد. به عنوان نمونه، در سال ۲۰۰۷ میلادی این انجمن حدود ۵۰۰۰ نفر را در قالب دوره های دکترای، پسادکترای^۲ و پسادکترای عالی^۳ (افراد برگزیده از بین برگزیدگان دوره پسادکترای با حمایت مالی بیشتر) مورد حمایت خود قرار داده است (شکل ۱) [۶].

هم اکنون در این انجمن ۱۷۷ کمیته مختلف تشکیل شده است که ۱۵۵ کمیته آن فعال هستند [۷]. علاوه بر این JSPS در بیش از ۱۰ کشور دنیا دارای دفاتر فعال است که بسیاری از فعالیت های آن، از طریق این دفاتر پیگیری و انجام می شود [۶]. با توجه به فعالیت های علمی-پژوهشی و همچنین موفقیت های این انجمن در دوره فعالیت آن، مقاله حاضر تاریخچه، اهداف، برنامه ها و فعالیت های این انجمن را تشریح خواهد کرد.

* استادیار گروه علوم باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان. تلفن: ۰۲۴۴۲۰۱۴ (۰۸۱۱)، پست الکترونیکی: sarikhani@basu.ac.ir
 ** دانشیار گروه شیمی فیزیک، دانشکده شیمی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان. تلفن: ۰۸۱۱ ۸۲۸۲۸۰۷، پست الکترونیکی: saizian@basu.ac.ir

شکل ۱- تعداد کمک هزینه های اعطایی JSPS به دوره های دکترای (DC)، پسادکترای (PD) و پسادکترای عالی (SPD) از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ میلادی [۶]

تاریخچه

برنامه ها و اهداف

انجمن پیشبرد علم در ژاپن نقش محوری در اداره طیف وسیعی از برنامه های علمی و آکادمیکی ژاپن بازی می کند. در دوره فعالیت بیش از هفتادساله این انجمن بنیاد نهاده شده است و مجموعه های از برنامه های علمی بومی و بین المللی را تکمیل و مدیریت کرده است. اداره فعالیت های انجمن بوسیله بخش بزرگی از کمک مالی دولت ژاپن حمایت می شود. وظایف اصلی آن عبارتند از: پرورش پژوهشگران جوان، ارتقای همکاری های علمی بین المللی، اعطای پژوهانه های پژوهش های علمی، حمایت از همکاری های علمی بین جوامع دانشگاهی و صنعتی و جمع آوری و نشر اطلاعات حاصل از فعالیت های علمی و پژوهشی [۶ و ۷]. علاوه بر اهداف قبلی انجمن، که در بالا ذکر شده اهداف کوتاه مدت نیز برای آن در نظر گرفته شد. برخی از این اهداف عبارتند از بهبود کارایی مدیریتی و اداره کردن JSPS، کاهش هزینه های اداره کردن، افزایش بهره وری هزینه های برنامه های مختلفه بهبود توانایی های پرسنل JSPS و کیفیت سرویس هایی که این انجمن به پژوهشگران، دانشگاه ها و موسسات پژوهشی ارائه می دهد است [۶].

فعالیت های انجمن

۱- کمک هزینه های تحصیلی

برای تسریع و پیشبرد همکاری های علمی بین المللی، انجمن JSPS پژوهشگران برتر را از تمامی جهان تشویق به آمدن و برقراری ارتباط در فعالیت های پژوهشی با همکاران دانشگاهی در دانشگاه ها و موسسات پژوهشی ژاپن می کند. در طی سال ۲۰۰۲ میلادی، تعداد ۴۲۹۶ پژوهشگر از ۹۱ کشور تحت برنامه های JSPS در ژاپن پژوهش انجام داده اند. همه آنها احساس رضایت نسبت به محیط پژوهشی ژاپن داشته اند و نتایج قابل توجهی را نیز به دست آورده اند [۸]. JSPS چندین برنامه

انجمن پیشبرد علم در ژاپن در سال ۱۹۳۲ براساس کمک اعطایی امپراتور شوا پایه گذاری شد و در طول زمان این انجمن به تدریج توسعه و نمو یافت. در سال ۱۹۳۳ اولین کمیته ارتباط دانشگاه و صنعت سازماندهی شد. در سال ۱۹۵۹ برنامه کمک هزینه تحصیلی برای پژوهشگران جوان ژاپنی (پژوهشگران برتر) افتتاح شد. در سال ۱۹۶۰ برنامه JSPS برای دعوت از پژوهشگران خارجی به ژاپن آغاز شد [۶].

در سال ۱۹۶۳ برنامه همکاری علمی ژاپن-آمریکا بنیانگذاری شد. سال ۱۹۶۵ ایستگاه پژوهشی JSPS در نایروبی گشایش یافت. در سال ۱۹۶۷، JSPS به عنوان سازمانی شبه دولتی تحت حمایت وزارت آموزش، علوم، ورزش و فرهنگ بنیانگذاری مجدد شد. در سال ۱۹۷۶ برنامه های همکاری با کشورهای آسیایی جنوب شرقی آغاز شد. در سال ۱۹۸۵ برنامه کمک هزینه تحصیلی JSPS برای دانشمندان جوان ژاپنی (پژوهشگران نمونه) شروع شد و در همین سال، اهداف جایزه بین المللی بیولوژی JSPS دایر شد. در سال ۱۹۸۸ برنامه JSPS برای اعطای کمک هزینه پسادکترای به پژوهشگران خارجی آغاز شد. در سال ۱۹۹۲ برنامه همکاری بین المللی برای پژوهش های پیشرفته گشایش یافت. در سال ۱۹۹۴، برنامه همکاری بین مراکز پژوهشی گشایش یافت [۶].

برنامه های پژوهشی برای آینده در سال ۱۹۹۶ شروع شد. اعطای جایزه JSPS به دانشمندان برجسته در سال ۲۰۰۰ شروع شد. برنامه COE قرن بیست و یکم در سال ۲۰۰۲ افتتاح شد. در سال ۲۰۰۳ سیستم مرکز پژوهش های علمی آغاز به کار کرد و JSPS به عنوان موسسه ای اجرایی مستقل بنیانگذاری شد. از این رو موقعیت جدید اداری انجمن بر آن بود تا کارایی مدیریتی آن را بهبود بخشد تا در مقابل به بهبود کیفیت سرویس هایی که به تک تک پژوهشگران، دانشگاه ها و موسسات پژوهشی می داد کمک کند [۶].

زمینه‌های علمی برای آمدن به ژاپن است تا با ارتباط مستقیم با پژوهشگران جوان ژاپنی به عنوان الگو، باعث تحریک و الهام بخشی آنها برای دستیابی بیشتر به اهداف پژوهشی گردند. همچنین ممکن است در قالب این برنامه از این دانشمندان مدعو درخواست شود تا توصیه‌ها و تجارب خود را در راه افزایش طراحی، هدایت و ترقی پژوهش علمی در موسسات پژوهشی و دانشگاه‌های ژاپن به مشارکت بگذارند. درخواست برای دعوت از دانشمندان برجسته به ژاپن توسط روسای دانشگاه‌ها و موسسات ژاپنی صورت می‌گیرد. موسسه میزبان حمایت انکاری و درخور را از میهمان در ژاپن برعهده دارد. تقریباً در هر سال برای چهار دانشمند این پاداش داده می‌شود. پژوهشگران خارجی مانند برندگان جایزه نوبل، کسانی که رکورد عالی در پژوهش دریافت کرده‌اند و کسانی که هدایت زمینه‌های خاصی از پژوهش را بر عهده دارند و اجدا این شرایط هستند مدت زمان این برنامه بسته به شرایط از دوره کوتاه چند روزه تا یکساله متغیر است [۶].

- کمک هزینه پژوهشی برای پژوهشگران جوان: از آنجایی که پرورش پژوهشگران جوان، کسانی که نقش مهمی در آینده فعالیت‌های علمی بازی می‌کنند ضروری است JSPS، برنامه ویژه‌ای را به عنوان کمک هزینه تامین اعتبار مالی این پژوهشگران دارد که شامل ۲ گروه از پژوهشگران ژاپنی می‌شود: ۱- پژوهشگران پسا دکتری ژاپنی که فعالیت‌های پژوهشی در دانشگاه‌های ژاپنی یا موسسات پژوهشی انجام می‌دهند و رابطه استخوانی ندارند و ۲- دانشجویان تحصیلات تکمیلی که پژوهشی را در یک دانشگاه ژاپنی در دوره دکتری انجام می‌دهند [۶ و ۸].

- کمک هزینه پسا دکتری برای پژوهش در خارج از ژاپن: این برنامه برای حمایت از دانشمندان جوان ژاپنی در نظر گرفته شده است. تحت این برنامه، کمک هزینه‌هایی به پژوهشگران جوان ژاپنی برای انجام پژوهش در دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی خارجی برای یک دوره ۲ ساله تحت عنوان دوره پسا دکتری داده می‌شود که شامل هزینه‌های مسافرت، حقوق و پژوهانه پژوهشی است. در سال ۲۰۰۰ میلادی ۱۰۰ کمک هزینه از این نوع به پژوهشگران جوان ژاپنی داده شده است [۶].

- برنامه دوره دکتری: این برنامه برای نظارت و حمایت مالی از پژوهشگران برجسته آسیایی است که درخواست دریافت درجه دکتری از دانشگاه‌های ژاپنی از طریق ارایه پایان نامه بدون گذراندن واحدهای درسی، را دارند است [۶].

۲- همکاری و تبادل علمی JSPS با کشورهای مختلف:

- همکاری علمی با کشورهای آسیایی: در این برنامه علاوه بر کشورهای همسایه ژاپن، سایر کشورهای آسیایی را که هم از نظر فرهنگی و هم از نظر علمی در سطح مطلوبی قرار دارند شامل می‌شود. آنها بر این نکته واقفند که مناطق آسیایی از نظر منابع بیولوژیکی و محیطی بسیار با ارزش بوده و هسته اولیه طیف وسیعی از پژوهش‌های پایه‌ای در آنجا فراهم است. بنابراین از این دیدگاه چنین همکاری‌هایی بسیار ارزشمند خواهند بود [۶].

حمایت مالی به عنوان کمک هزینه را که هر کدام شایستگی‌های مختلفی نیاز دارد را رایج می‌کند که این برنامه‌ها به صورت زیر هستند:

- کمک هزینه پسا دکتری برای محققان خارجی برای دوره استاندارد ۵: این برنامه برای کمک به پژوهشگران جوان و برجسته خارجی (همه کشورها) که درخواست پژوهش در ژاپن را دارند در نظر گرفته شده است. هدف این برنامه مهیا کردن فرصت برای این پژوهشگران است تا زیر نظر و راهنمایی میزبان، پژوهش مشترکی را با هدایت گروه‌های پژوهشی در دانشگاه‌ها و موسسات ژاپنی انجام دهند. این فرصت موجب ارتقای سطح علمی پژوهشگر و همچنین پژوهشگران جوان ژاپنی می‌گردد. پیشبرد پژوهش علمی در کشور مقابل نیز یکی دیگر از اهداف این همکاری است. این کمک هزینه که شامل هزینه زندگی، بلیت رفت و برگشت هواپیما، بیمه و هزینه سیمینارهای داخلی است برای یک دوره ۱۲ تا ۲۴ ماهه داده می‌شود [۶]. از آنجایی که شرایط علمی خاصی برای این دوره در نظر گرفته شده است سالانه فقط حدود ۲۵ درصد از افراد متقاضی موفق به دریافت این بورس تحصیلی می‌شوند.

- کمک هزینه پسا دکتری برای محققان خارجی دوره کوتاه: این برنامه برای پژوهشگرانی از آمریکای شمالی و اروپا در نظر گرفته شده است و در قالب این برنامه به این پژوهشگران فرصتی (کمتر از ۶ ماه) برای تجربه پژوهش و زندگی در ژاپن داده می‌شود [۶].

- برنامه تابستانه JSPS: این برنامه برای پژوهشگران جوان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و پسا دکتری از آمریکای شمالی و اروپا در نظر گرفته شده است. این برنامه برای یک دوره تابستانه بیش از ۲ ماهه طراحی شده است. هدف این برنامه علاوه بر فعالیت‌های پژوهشی، فعالیت‌های فرهنگی و آشنایی با فرهنگ و زبان ژاپنی است. در این برنامه شرکت کنندگان با شرکت در برنامه‌های مختلف در ابتدای دوره با زبان و فرهنگ ژاپنی آشنا شده و پس از آن به موسسه یا دانشگاه میزبان رفته و به پژوهش می‌پردازند. در پایان نیز شرکت کنندگان به ارایه گزارش می‌پردازند [۶ و ۹].

- برنامه کمک هزینه دعوتی برای پژوهش در ژاپن: این برنامه برای این طراحی شده است که پژوهشگران ژاپنی بتوانند همکاران دانشگاهی خارجی خود را برای شرکت و همکاری در کار و فعالیت‌های دانشگاهی به ژاپن دعوت کنند. درخواست نیز باید از طرف پژوهشگر میزبان صورت گیرد. JSPS ۲ برنامه کوتاه و بلند مدت را در این برنامه در نظر گرفته است. این برنامه برای تسریع و پیشبرد روابط بین‌المللی و درک ۲ طرفه از طریق پژوهش‌های علمی است. این برنامه به پژوهشگران شاغل در موسسات و آزمایشگاه‌های پژوهشی ژاپن این اجازه را می‌دهد تا شخص پژوهشگر را از کشورهای دیگر به ژاپن دعوت کنند تا در فعالیت‌های مشترک شرکت کنند. این برنامه منجر به ایجاد ارتباط بین پژوهشگران در ژاپن و در دیگر کشورها شده و شرایط مساعد برای پیشبرد آینده علمی و تبدلات علمی را فراهم می‌کند [۶].

- پاداش JSPS برای دعوت از دانشمندان برجسته: این برنامه JSPS، برای دعوت از برگزیدگان نوبل و دانشمندان برجسته دیگر کشورها در همه

افراد) یا سازمان (هایی) که تلاش هایی در زمینه پزشکی برای مردم آفریقا و بشریت انجام دهند، اعطا می شود [۶].

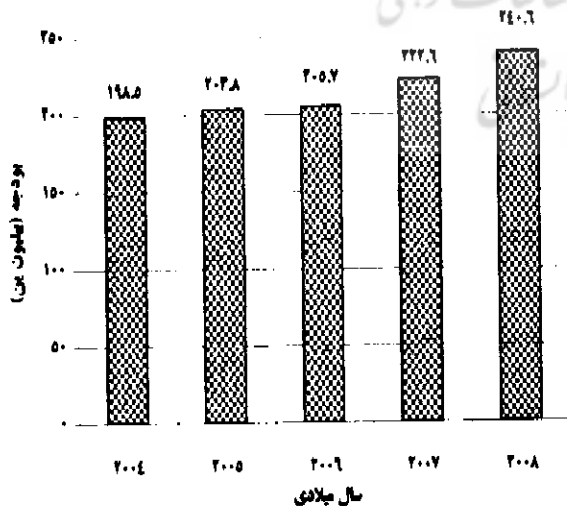
- حمایت از برگزاری همایش های بین المللی در ژاپن: در جهت افزایش همکاری های بین المللی، انجمن در قالب این برنامه حمایت مالی خود را از برگزاری همایش های بین المللی در ژاپن انجام می دهد. هدف این برنامه ارتقای سطح تبادل اطلاعاتی بین پژوهشگران از کشورهای مختلف با دیدگاهی مشترک برای ترقی سطح موضوعات پژوهشی هم در ژاپن و هم در گستره جهانی است. این همایش ها شامل همه زمینه های علوم بوده و سعی شده توجه ویژه ای به پژوهشگران جوان داده شود. در این برنامه تقریباً ۴۰ همایش هر ساله مورد حمایت مالی قرار می گیرد [۶].

- حمایت مالی برای تسریع پژوهش های پیشرو و خلاق در همه زمینه های علوم: این پژوهانه به پروژه هایی که توسط فرد یا گروه پژوهشگر در دانشگاه ها یا موسسات پژوهشی در ژاپن در زمینه پژوهش های بنیادی سازمان دهی گردد، داده می شود. از سال ۱۹۹۹ برخی از برنامه های پژوهانه پژوهشی وزارت آموزش، فرهنگ و ورزش، علم و تکنولوژی به JSPS منتقل شده و از این طریق به پژوهشگران داده می شود [۶].

- برنامه پژوهش برای آینده: JSPS برنامه پژوهش برای آینده را با دیدگاه ترقی علم در جهت حل مشکلات جهانی در قرن بیست و یکم اجرا کرده تا با تاکید بر نیازهای جامعه، باعث پیشرفت های بیشتری در توسعه اجتماعی - اقتصادی و غنی تر کردن استاندارد زندگی برای مردم ژاپن شود [۶].

بودجه مالی

بوجه سالانه انجمن از بدو تاسیس رو به افزایش بوده [۵] و در سال ۲۰۰۸ میلادی به ۲۴۰/۶ بیلیون یین (حدود ۲۴۰۰۰ بیلیون ریال) رسیده است (شکل ۲) که بخشی از آن توسط دولت تامین می شود [۶].

شکل ۲- بودجه سالانه JSPS در سال های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ میلادی [۶]. (هر یک یین حدود ۱۰۰ ریال است).

- برنامه همکاری مراکز علمی JSPS: از سال ۲۰۰۳، JSPS این برنامه را با هدف گسترش همکاری های بین المللی در موضوعات نوین علمی بین دانشگاه ها و موسسات پژوهشی ژاپنی و ۱۵ کشور غربی راه اندازی کرده است [۶].

- همایش های آخرین یافته های علمی: JSPS با برگزاری همایش های آخرین یافته های علمی به پژوهشگران جوان (زیر ۴۵ سال) برای شرکت در بحث های نوین علمی کمک می کند تا از این طریق باعث توسعه روند جدید آکادمیک و پرورش پیشروان نسل آینده شود [۶].

- برنامه جهانی COE: این برنامه با حمایت مالی از تاسیس مراکز آموزشی و پژوهشی تراز اول، جهت ارتقای سطح دانشگاه های ژاپنی در رقابت های بین المللی فعالیت می کند. این برنامه وظایف آموزشی و پژوهشی در مقاطع تحصیلات تکمیلی را برای پرورش پژوهشگران جوان خلاق که قصد دارند، پیشروان جهانی در زمینه های مربوطه باشند، تقویت می کند [۶].

۳- تشویق و حمایت از پژوهشگران از طریق اعطاء جوایز

- جایزه بین المللی بیولوژی: جایزه بین المللی بیولوژی در سال ۱۹۸۵ توسط کمیته جایزه بین المللی بیولوژی در شصتمین جشن سلطنت امپراتور شو و به خاطر طرفداری طولانی مدت ایشان از پژوهش های بیولوژی بنیان گذاری شد. این جایزه هر ساله به تعدادی از افراد برجسته که در پیشرفت پژوهش های بنیادی در زمینه بیولوژی فعالیت کرده اند، اعطا می شود و شامل یک مدال و ۱۰ میلیون یین (حدود یک میلیارد ریال) همراه با یک هدیه امپراتوری است. به عنوان مثال، در سال ۲۰۰۸ بیست و چهارمین جایزه به دکتر جورج دیوید تیلمن ۵، پروفیسور دانشگاه مینه سوتا به خاطر پژوهش های ایشان در رشته اکولوژی و زمینه های مربوطه داده شد [۶].

- شناخت و حمایت از پژوهشگران برجسته جوان: در راستای افزایش سطح پژوهش های علمی در ژاپن به بالاترین سطح استاندارد جهانی، مرحله اول شناخت و حمایت از پژوهشگران جوان با خلاقیت و توانایی پژوهشی بالا است. بر این اساس JSPS جوایزی را از سال ۲۰۰۴ برای این افراد در نظر گرفته است که سالانه حدوداً به ۲۰ نفر از پژوهشگران منتخب زیر ۴۵ ساله داده می شود. افراد واجد شرایط برای این جایزه توسط رؤسای دانشگاه ها و موسسات پژوهشی انتخاب می شوند و پس از آن توسط کمیته منتخب انتخاب نهایی صورت می گیرد. در این برنامه علاوه بر پژوهشگران ژاپنی، پژوهشگران خارجی که بیش از ۵ سال سابقه فعالیت پژوهشی در ژاپن را داشته باشند نیز شانس دریافت جایزه را خواهند داشت. در نهایت نیز به ۵ نفر از افراد منتخب نیز مدال آکادمی ژاپن داده می شود [۶].

- جایزه هیدنو نوگوچی آفریقا: گسترش بیماری های مسری تهدیدی جدی برای بشر محسوب می شود. با توجه به اینکه آفریقا به صورت حاد با این مشکل روبرو است دولت ژاپن جایزه ای را به یلادکتر هیدنو نوگوچی (۱۹۲۹-۱۸۷۶)، کسی که بر اساس اعتقالات پزشکی و فعالیت های فناکارانه خود در آفریقا به یک سمبل برای همه تبدیل شده است در نظر گرفت. این جایزه هر ۵ سال، از سال ۲۰۰۸، به فرد (یا

به نظر می رسد با الگو برداری مناسب از موارد موفقیت آمیز چنین انجمن هایی، بتوان گام های موثری در جهت پیشبرد علم و نیل به اهداف بلند مدت علمی- پژوهشی کشورمان، ایران، برداشت. در همین راستا اخیراً بنیاد پیشبرد علم و فناوری در ایران با هدف نیل به قله های رفیع علم، نوآوری و فناوری راه اندازی شده است که برای اطلاعات بیشتر و آشنایی با اهداف و فعالیت ها می توان به نشانی اینترنتی www.fast-iran.com مراجعه کرد. مقاله حاضر بخشی از فعالیت های انجمن پیشبرد علم ژاپن را انعکاس داده است. با مراجعه به سایت این انجمن با نشانی اینترنتی www.jsps.go.jp، به اخبار و اطلاعات آن می توان دسترسی پیدا کرد.

تقدیر و تشکر

نگارندگان از مساعدت و نقطه نظرات ارزشمند همکار گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر زلفی گل کمال تشکر و امتنان را دارند.

یادداشت ها

- 1- Meiji
- 2- Japan Society for the Promotion of Science
- 3- post-doctoral
- 4- superlative post-doctoral
- 5- SHOREI KENKYUIN
- 6- TOKUBETSU KENKYUIN
- 7- Centers of Excellence
- 8- Grants
- 9- Postdoctoral Fellowships for Foreign Researcher
- 10- JSPS Summer Program
- 11- Invitation Fellowship Program for Research in Japan
- 12- Research Fellowships for Young Scientists
- 13- Postdoctoral Fellowships for Research Abroad
- 14- RONPAKU
- 15- Dr. George David Tilman
- 16- Hideyo Noguchi Africa
- 17- Research for the Future

به عنوان نتیجه گیری نهایی، می توان چنین بیان کرد که انجمن پیشبرد علم ژاپن نقش های کلیدی و مهمی در تولید و پیشبرد علم و در نتیجه دستیابی به ثروت علمی ایفا می کند. با وجود منابع طبیعی اندک در ژاپن، این کشور توانسته است با برنامه ریزی مناسب و بهره گیری از وجود چنین انجمنی با کمک تکنولوژی و علم، از دانش، ثروت عظیمی تولید کند. اگرچه هدایت پژوهشگران ژاپنی برجسته و حمایت آنها در پژوهش های اثر بخش و آینده ساز، گسترش روابط علمی و پژوهشی با دنیای علم، استفاده از توانایی ها و تجربیات علمی پژوهشگران برجسته جهان و ارتقای سطح زندگی با کمک علم و تکنولوژی از اهداف مشخص و اصلی این انجمن است. هدایت پژوهشگران خارجی در راستای اهداف علمی پژوهشگران ژاپنی، نیرو سازی در سراسر جهان و آشنایی و توسعه فرهنگ تقریباً متفاوت ژاپنی نیز از نتایج بدست آمده از فعالیت های این انجمن است. با توجه به وجود انجمن های علمی مشابه در دیگر کشورهای پیشرفته مانند آلمان [۱]، بریتانیا [۲]، آمریکا [۳] و سوئیس [۴]، و فعالیت های گسترده آنها در تولید علم،

منابع و مأخذ

- [۱]- ابوذری لطف ابراهیم، انجمن ماکس پلانک، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافته شماره ۳۶، ص ۱۰۰، ۱۳۸۳.
- [۲]- سیاسی طهرانی، حسام، انجمن پیشبرد علم در بریتانیا، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافته شماره ۳۸، ص ۷۰، ۱۳۸۵.
- [۳]- شجره مسموده انجمن پیشبرد علوم آمریکا، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافته شماره ۳۵، ص ۱۶، ۱۳۸۴.
- [۴]- عسکری امجد بنیاد ملی علوم سوئیس، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافته، شماره ۳۹، ص ۷۵، ۱۳۸۶.
- [۵]- سرکار آرائی محمد رضا، از جستجوی دانش به سوی خلق دانش، چالش دو دهه اخیر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ژاپن، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۱۹، صفحات ۱۱۵ تا ۱۴۲، ۱۳۸۰.
- [6]-Japan Society for the Promotion of Science, <http://www.jsps.go.jp/english/index.html>
- [7]-Sandhu A., The JSPS 162 committee. III-Vs Review, 18(8): 34-36, 2005.
- [8]-Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology, <http://www.mext.go.jp/>
- [9]-Mitsuda, Y., Nomura, H., Maeda, M., Maebashi, I., Negishi, M., Shibayama, M., Nishizawa, M., Sun, Y., Evaluation of Japanese universities' research activity based on the number of awards of grants-in-aid for scientific research - 2005 fiscal year - V. Grant-in-Aid for JSPS fellow. NII Technical Reports, 5: 1-34, 2007.

توضیح*

در شماره ۴۳ نشریه رهیافت در بخشی از مقاله تولید علم ایران در سال ۲۰۰۸ [۱]، رتبه تولید علم دانشگاه آزاد اسلامی بدلیل یکسان نبودن مبنای مقایسه یعنی در نظر گرفتن کل واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی بعنوان یک واحد و مقایسه آن با تک تک دانشگاههای دولتی، از فهرست مقایسه حذف شده بود که با توجه به پیگیری بعمل آمده از سوی دانشگاه مذکور و تاکید مولف مقاله به شرح زیر توضیح داده می شود:

میزان مشارکت جمهوری اسلامی ایران در تولید علم جهانی بر اساس آمار مستخرج از پایگاه اطلاعات ISI در سال ۲۰۰۸ نسبت به سال قبل ۲۰ درصد افزایش یافته به طوری که از ۰/۶۲ درصد به ۰/۸۲ درصد رسیده است. دانشگاه تهران با ۱۶۶۱ سند علمی نمایه شده (۴۴ درصد رشد نسبت به سال قبل) و دانشگاه علوم پزشکی تهران با ۱۱۳۷ سند علمی نمایه شده (۵۶ درصد رشد نسبت به سال قبل)، مجموعه دانشگاه آزاد اسلامی با ۹۰۰ سند علمی نمایه شده (۸۱ درصد رشد)، دانشگاه تربیت مدرس با ۸۱۲ سند علمی نمایه شده و دانشگاه صنعتی شریف با ۷۴۳ سند علمی نمایه شده به ترتیب در جایگاه اول تا پنجم قرار دارند.

توضیح اینکه دانشگاه آزاد اسلامی ایران با بیش از ۳۰۰ واحد و مرکز دانشگاهی زیر پوشش یک نام توانسته است چنین جایگاهی را کسب کند. در ضمن یادآور می گردد بیشترین میزان تولید مقالات بین المللی و یا تولید ۹۰۰ سند علمی در سال ۲۰۰۸ بر عهده ۸ واحد جامع و ۲ واحد بزرگ این دانشگاه می باشند.

منبع: [۱] - صبوری، علی اکبر، تولید علم ایران در سال ۲۰۰۸، فصلنامه رهیافت شماره ۴۳ صفحه ۲۶.

پرتال جامع علوم انسانی